

Erref. kodea: LAF-218-190 [35]

Izenburua: Hainbatetik jasotako lanak:

Guilsou, Paul: *Gizona*

1

○ ○ - G I Z O N A - ○ ○
○ ○

Ari dire:	GIZONA CHABINA, Gizonaren andrea DOMINGO, Gizonaren ancia AGUSTIN, Gizonaren somea TOMAS KICHE MIGEL	CHAGARDO, Gizonaren mutila MILITARRA GUDARIA SATAN JAINKOAREN BOZA.
-----------	--	---

} Gizonaren langileak

oooooooooooooooooooooooooooo

L E H E N Z A T I A

(Barne eder bat)

LEHEN AGER-AL DIA: Gizona, Militarra.

GIZONA-k.-Agintza ederrak, segur, egiten dauzkutzu: gure Herriaren bere jabe uztea... zuzen den bezala, funtsean... Baina, ez dezakezu holakorik eman, zuk.

MILITARRA-k.-Ez nitzaitzu bi oren huntan, irakusten ari, zein azkar garen!

GIZONA-k.-Indarra, ba; ahalik? Ez!

MIL.-Gobernua aurtikitzen badugu?

GIZ.-A!

MIL.-Aseak gare oraiko manerez.

GIZ.-Nor?

MIL.-Gu, militarrek.

GIZ.-A!

MIL.-Armen medioz, buru jarri bear dugu.

GIZ.- (Lehenik Militarrari beha egoiten da; gero lurrari) Ba?

MIL.-Zer gastoria sano eta edorra daukazuena hemen!

GIZ.-Ba!?

MIL.-Loria zen, atzo hekiei bea egoitea. Hura lerroa; ta zein ongi ibilki!

GIZ.- (Irriño batean) Ba naski!

MIL.-Boz'mila?

GIZ.-Boz'mila.

MIL.-Hemen zu zaitute beren gizona. (Gizonak beutzen dio, ez konprenituarena eginez.) Boz'mila gazte horiek ekatzu; eta arresuma laster nereaa da. (Gizona beti bea egoki zaio) Bazare?

GIZ.- (Chutiturik) Ez.

MIL.- (Harritua) Ezotz?

(Aur bat bigak, ichilik)

GIZ.-Herriaren Gobernua da; eta Herriari dagó, ez zueri, asal datzea.

MIL.-Hala egiterat doa, gure bitartez.

GIZ.-Herriari dago, ez zueri, horren irakustea. (Militarra ere chutitu da: Gizonak aterat laguntzen du emeki-emeki) Eta ez dauzkagu zueri saltzekoak, gure atzoko boz'mila gazte lerdenak ez hekien haurrideak.

MIL.-Nere agintzaz orroit. Hitz hitz da, eta hitz emana, emanen dautzuet.

GIZ.-Gureak gure nahi ditugu; eta ez ditugu nehoi, gure semeetan galdatuko.

MIL.- (Maltzur, maltzurra) Zuen Herriaren omena bazter guzietarat hedatuko da, gizona.

GIZ.-Odol ichurtzetik atera omena? Omen hitsa!... dona ere gezurrezkoa!

MIL.-Tare azken hitza?

GIZ.- (Goradanik beatsen diola)Eza!
 MIL.- Hanbat gaichto zuretzat.bortzetan urrikituko zaitzue.
 GIZ.-Urriki?Bidegabekeria dabilanak bear du urrikitan sartu. Zuzen-bidea atchikirik,sekula! Adio!
 MIL.-Atetik)Ez adiorik.Elgar ikusiko dugu oraino.
 GIZ.-Baitako;ez bederen nik galdaturik,orduak ere.

BIGARREN AGER-ALDIA:Gizona, Chabina, Chagardo.
 (Chabina sartzen da)

GIZ.-Ez bagaituzte ezagutzen,hola jakinen dute gure berri.
 CHAB.-Jenerala zen hori?
 GIZONAK.-Ba,ba.
 CHAB.-Ta,nola zabilan hemen?
 (Leio-berinak idekitzen ditu,Agertzen da kampoan Chagardo.)

GIZ.-Eske.
 CHAG.-Eske?...Zeren?
 GIZ.-Guk oman ez dezokegunaren,Chagardo.
 CHAG.-Ori,zer muturrarekin gan dena.
 (Chabina ateratzen da sartu/atetik)

GIZ.-Berearekin,zer na,uzu.
 CHAG.-Zer nahi dutan?Hatsa hartu,nagusia.(Irriz)Ha,ha,ha,ha.
 GIZ.-Sar zaito,sar.(Chagardo leioaren parrotik suntsitu denean)Baliatuko direnez,geroak erranen du.(Chagardo sartu denean)Ichakartea,dena egin du-
 du?

CHAG.-Itzuli?...Oraiche finitua,nagusia.
 GIZ.-Azita bat eltzekari hartuko duzu.
 CHAG.- (Jarririk)Militar horiek,buhamen parekoak dire,Lehenik galdeka;ez badiozute emaiten,obats.
 GIZ.-Ez ahal dire hortarako...Anjelus ari du...Aitaren eta Somearen eta...
 (Bigak zeinatzen ari diren artean,oiala zabaltzen da.)

oooooooooooooooooooooooooooo
 JAINKOAREN DOZA ETA SATAN.

Sat.- (Oialpetik errabian ateratzen da)Kristoren gurutzea!brra,Gizona zirika sari,zer biltzen dutan!

JAINK.-Bahabila,Satan?
 SAT.-Ba;Zu egoki,Jainkoa?
 JAINK.-NondikVnais hola?
 SAT.-Zuk,Jainkoa,badakizu;lurretik.han ibilia naiz,arima erratua,jo eskuin,jo ezker;
 JAINK.-Nehon ezin aurki sesegurik?

SAT.-Aski ikusten dut,segurik...Hau bizia,hau,jelosiak jana, beti gizonen ~~XXXXXX~~ zihikan.

JAINK.-Ta,zertako,aingerutik debru egin hintzen!Debrutuz geroz,debru lan.
 SAT.-Badakizu,botz ahalak egiten ditudala,gizonen zuri kentzeko,Alde guzietarat jokutzen naiz.zer orroitzepen galgarriak ez diozkate berritzen;zer amets zoroak eta gutizia tzarrak sorrarazten!Hainitzek ez dute ordea,kasurik egiten.

Gogoratzen zauzkitan guziak emaiten diozkate ukitzerat,entzuterat,jas-tatzerat,ikusterat,Askitto biltzen dut hola saretarat;bainan nik nahi nuzkenak,eskapatzen zauzkit.

Ez da niri gogoratu ez zaütanik;zuk,Jainkoa,gizonaren zeruratzeko,zeonek gizon egin nahi izan zinuene;nik,gizonaren ifernuratzeko,neonek emazteki egin nahi izan nuen,Zu Mariaren baitan bezala,ni Ebaren baitan sartu ni-
 zon

Bainan, zuk zeruratu duzu Maria; eta, hari esker, zeruratzen gizonak; nik, ez eta Eba/ere, ez nuen ifernuratu.

Badiere, zerbeit, atsegin balentria ala ontasunen alde arima bera saltzen ~~da/da/da/da~~ dautatenak. Bainan halako salduak, jada nereak da/ukat; eta, pu! ez dute eskerrik.

Arimak ezin bilduz, nere errabian, gorputzez jabetzen naiz artotan; bainan alferretan.

Denetan, zu aurkitzen zaitut, Jainkoa; zu, beti zurea gogoan, eta beti nahi duzuna egiten... ~~da/da/da/da~~

JAINK.- Jainkoa, alabainan, beti Jainko

SAT.- Eta ni hemen, beti errabian, beti jelosian... Hau bizia, hau!

JAINK.- Ta? Ikusi duk Gizona?

SAT.- Ba!

JAINK.- Hura duk hura gizona. Gizon zuzena, munduan behi bat balinbada, ta hurache. Beti Jainkoaren larderia ~~gogoa~~ bizi duk, eta bide-zuzenean. Nere Gizona diat hura.

SAT.- (Tzarrean) Damurik! Ongi zerbitza dezake, ba, Jainkoa. Ez da, alabainan, kitotrik ari. Bakarren beaztopa-harriak emanik nago zure Gizonari; bainan han baitzintuen ordea beti, zu, erortzetik begiratzen zinuela... Eta bere egitekoetan ez duzu laguntzen? Turi esker kukuak beti ongi ~~da/da/da/da~~ jotzen dio; ta burutan doa ederki. Inguru hetako bi lantegi haundienak bereak ditu.

Luza zazu, ~~da/da/da/da~~ indarrez pindarra darion beso hori; eta jo zazu, jo zure Gizona bere ontasunetan. Ikusiko duzu, ez zaituenez arnegatuko.

JAINK.- Beazak, Satan, ez diat nahi, hortaz errangurarik izan dezakan ~~skuetan~~ uzten daukiat Gizonaren ontasunak... Haatik, bera ez hunki.

SAT.- (Irri-Karkara tzar batean) Haaa! Nere alderdiak hartuak ditut preseski... Ikus arte, Jainkoa.

JAINK.- Nahi dukan arte, Satan.

HI RUGARREN AGER-ALDI A:Gizona, Chabina, Tomas, Chagardo, Koche, Migel.

MIG.-Agur.

CHAB.-Oi!Hunek?...Zer berri ekarki dauku?

GIZON.-Ta, zer da berriagikorik,Migel?

~~//////~~

MIG.-Deus onik,nagusia.

CHAB.-^(Bere tokitik)Ho!

GIZ.-Errazu,Migel,errazu;gure nesketarik bat ukitua izan da?

MIG.-Ba!

GIZ.-Zein?

MIG.-Zein?!

GIZ.-Ala bigak?

MIG.-Bigak.

CHAB.-^(Nigarrez)Oi,oi,oi,oi!

GIZ.-Non ditugu?...Ez dute bederen gerokorik?

MIG.-Gerokorik!...Gaichoak!

GIZ.-Ez da esperantzarik?

MIG.-Ez maluruski,Gure Jainkoak...

GIZ.-Hilak,beraz?!(Hitz hauk apalsu)

CHAB.-O¹,Ama!^(Barneko atetik ateratzen da,hipaka)

GIZ.-^(Emeki-emeki)Gure berekin dituela:^(Zeinatzen da.)

MIG.-Mikaz goiti segur bada,bizia han galdurik;nork daki,zenbat ere,kolpa-
tuak eta hiltzeko ukaldiak hartuak:Hura ifernua!Kristau gorputza alde batetik
beso-buruak bertzetik,odol gorritzko itsaso hartan ez zen ikusten bertzerik.

CHAG.-Ha!Militarrak atchiki duela eman hitza!Eta hartzen,oman nahi ez zinona...
^(Chabinak entzun du hori, atetik sartzean.)

CHAB.-Militarra ta militarren meatchua... Zer galdetzen zuen bada?

GIZ.-Gure gazteak.

CHAB.-Zertako ez eman,bakea izaiteko!

GIZ.-Gerla egiteko nahi baitzuten.

L AUGARREN AGER-ALDI A:Gizona, Chabina, Tomas, Chagardo, Koche, Migel, Gudaria

CHAB.-Garen plantan nahiago gaitutzu ikusi!

GIZ.-Cogor eginez,irriskua bazen,amor emanez,goiago,Chabina,Herria lanjerean
dolarik,etsai amorratuak baino makurrago dire beren buruaz baizik orroitzen
ez diren~~//////~~ herriko jendeak.

^(Gudari gazte bat atean)

CHAB.-Norat heldu zare oraino, zu!^(Aterat buruz abiaturik)Ez zare sartuko.

CHAG.-^(Bazterretik)Ez zare sartuko.

GIZ.-Zure baitara zaitte,Chabina.Eta ~~z~~ jendeari ez holakorik erran.^(Gudariari)
Sar zaitte,sar.

^(Chabina ateratzen da.)

GUD.-Barka nere ausartzia....

GIZ.-Arrotza zaitugu.

GUD.-Nik ez zaituztet hala,zuek...<sup>(Ezin menturatuz,berriz ichiltzen da,eta
Gizonari beha gelditzen.)</sup>

GIZ.-Ematen ahal duzu aitzina:etcheakoak ditut,kasik,hauk ere...

CHAG.-Kasik?Eja,ez gare egiazki hala?

GUD.-Zure bortz semeekin nitzen suan.

GIZ.-Some bat Ameriketan,eta bertze bortzak suan ditut,ba;eta preseski bortzak
elgarrekin.

GUD.-Zer mutikoak! Harkako semeen aitzak baduke biotz.
 GIZ.-Badugu dugunaren bearra. Jakinduzu bearrada: lehenik gure lantegiak, gero bi alabak betan galdu ditugula egun... Ez dugu, aratsalde huntan ikusten, berri-tchar ekarlerik baizik.
 (Gudaria harritua gelditzen da.)
 Ez harri, etchek-andreak holako eskerra irakutsirik ere.
 GUD.- (Tomasi-ta buruz) Eta oraino ni heldu.
 GIZ.-Zuk, semeen berriak ekarki dauzkutzu... Ta, nola utzi ditutzu?
 GUD.-Aita!... Jakinzazu, gudu bat izigarria jasanik gaudela; eta azkenaren buruan... han goldituak dire!
 GIZ.-Zer erraiten duzu, miseaulea?
 GUD.-Laurogoi egunez, etsaien suari iardoki bear izan dugu. Edo-bazterreko erreketan gorderik, tankak uzten gintuen hurbiltzerat; gero, grenadaz, edo funditzen edo gibelat igortzen berri; azkenekotz, gure mendi kaskotik, besainka, grenada tiraka, egunean bortz ataketaraino jasaiteko... Egun-argiz, hango ke eta gazekin, hatsa ezin har, baginuen aski lan; eta jana goiti botatzen. Kolpatuak lurrean, eta gu, han hekien erdian ibilki manuak bezala, ke-lano haundi hartan!...
 GIZ.-Eta gure haurrak han eroriak direla!
 GUD.-Etsaiak inguratuak eta ez nahiz hekieri amor eman, izigarriko kuraiarekin, aita.
 GIZ.-Akabo!
 GUD.-Zin egina ginuen denek, ez ginuela etsaiari bandera utziko, gutarik azkenak azken hatsa eman arte. Eta... huna (atorraren barnetik ateratzen du) etsaien aztaparretarik salbaturik, bandera ekarki.
 (Mahainaren gainean zabaltzen du, mintzo den artean)
 GIZ.-Zola gorria; nola gorritua! Gure odolak odoloztatua!
 GUD.-Ongi izanen da zure eskuetan.
 GIZ.-Semeek odolaz zaindua, ez du aitzak bortzekoan etsaiari uztekoa.
 GUD.-Ni, iesi noa aitzina; zeren hatzemañten banindute, odol-hotzean garbituko bainindukete.
 GIZ.-Ez, Zaudexzte hemen, ilundu arte... Ez du bearrak sekulan debalde jotzen gure atean; ta bietan, lanjerean denean... Ahamen bat hartuko duzue sukaldean; ez bailitake zuhurtzia; hemen egoitea... Hoda da haatik, amak ez dozan jakin, azken hil-berria...
 CHAC.-Makurrago baizik ez da, nagusia, denak betan jakiteko orde, berri tcharak, bat-bertzearen ondotik heldu zauzkitzularik.
 GIZ.-Sortzean deusik gabe nitzen; geroztik Gure Jainkoak hoinbertze eman zautan; eta orai kendu, berak emanak denak. Badaki zer ari den.

oooooooooooooooooooooooooooo

JAINKOAREN BOZA ETA SATAN.

SAT.- (Oialpetik ateratzean) Jainkoaren eguna! Ez duela oraino arnegatzen! Ez dezagun haatik huntan etsi. Pilota etortzen duk punperat; horrek ore, nerekin halache egin bearko dik goiz edo berant; eta ez diat berantesten nik sekulan.
 JAINK.-Bahabila, Satan?
 SAT.-Ba, zu egoki, Jainkoa?
 JAINK.-Nondik heldu hai z hola?
 SAT.-Zuk, Jainkoa, badakizu; lurretik; han ibilia naiz arima brratua, jo eskuin, jo ezker; ~~ezkerrean~~ *nor hatzeman, ezkerrean.*

JAINK.-Behon ezin aurki zosegurik?...Ta?Ikusi duk gizona?

SAT.-Ba!

JAINK.-HURA OUK hura Gizona.Gizon zuzena,munduan bihi bat balinbada,ta hurache.Beti Jainkoaren larderia ~~...~~ bizi duk,eta bide-zuzenean.Nere gizona diat hura.

SAT.-Ezdu u orraitetik.Ohartua naiz.

JAINK.-Bere hartan dagola oraino!...Eta hik,geiagoko funtsik gabe,errekara-razi dautak eta dolurik minenean ezarrarazi.Baio zian,to,segurki.

SAT.-Jo dut bere ontasunetan,jo bere haurretan.eman dolutan,eman larru-as...atorrik gabe...Larrua berekin daukano,bizi ditake ordea!Atorra hurbil,du gizonak;larrua hurbilago!

Bainan bizia kentzerat utziko nauden baino lehen,arima bera niri saltzerat dago.

Luza zazu indarrez pindarra darion beso hori:eta,jo zazu,jo zure Gizona bere osagarrian.Min egiten badiozu haragi-hezurretan,ikusiko duzu,ez zaituenez arnegatuko.

JAINK.-Deazak,Satan,ez diat nahi,hortaz errangurarik izan dezakan.Bsku-etan uzten dauiat Gizona bera.Nahi diokana egin:haatik,bizia salbu.

SAT.- (Irri-karkara tzar batean) Ha! Nere alderdiak hartuak ditut preseski...Jkus arte,Jainkoa.

JAINK.-Nahi dukan arte,Satan.

oooooooooooooooooooo

H I R U G A R R E N Z A T I A
(Barne huts eta hits bat)

LEHEN AGER-ALDIA:Gizona eta Chabina.

GIZ.- (Kadira luze batetarik Chabinak laguntzen duela)Gure Jainkoak urrikari duela hola bizi bear duona...Urrats baten egiteko ez kapaule, alaintso.

CHAB.-Ba,ba, zorigaitza zorigaitzari; ze nau' zu;chakur tcharra, dona kukuse.

GIZ.-Utz nezazu,neoni jarriko naiz. (Chabinak bera uzten du)Fotila itzul ~~xxx~~ bazineza pitta bat.

CHAB.-A;Lagunduko zaitut,ba;ez zare bertzela jarririk.(Jartzen laguntzen du.) Orai nigarrez;ederra diagu.ez zare geiagó nigarren atchikitzeo dóna ere; zer gizona, zu.

GIZ.-Gizona,ba;huna bertaratu duten gizona...

CHAB.-Bear duzu pitsik?(Eta ateratzen da).

GIZ.- (Bere buruari)Horrek egiten duena,nik ere egiten nikan bada lehen.Orai haurra baino makurrago;beti norbeit bear;beti ciukahau edo hura galdez.Gu-re Jainkoak huntaraino apaldu naik,apaltzea on bide nikan.hola ongi duk.

CHAB.- (Zerbeit eskuan heldu)Zer ari zare?Otoitzean?orai ere?Beti otoitzean,Balio du, ~~eri~~, berdn.

GIZ.-Zaude,Jainkoaz,ichilik;ez dakizu,zer erraiten duzun,emastexia.

CHAB.-Hala dazu.Gogoa bear du ori,otoitzean aritzeko.

GIZ.-Ez zare,Jainkoak puni,beldur?!

CHAB.-Jainkoaren beldur?Ez ahal du,nik egin otoitzez baino achola geiago, nere errangurez.

GIZ.-Iduri duzu,debruak zerabilkala.Ongia,Jainkoaren ganik hartzen,eta zer-gatik ez ginuke gaitza onhartuko?Osasun,ontasun,bake eta zeriona dauzkagularik,ez da gaitz,Jainkoari leial egoitea.eritasun,dolu,bearrezia eta zoria gaitzean,da sail.

CHAB.-Zertako sar Jainkoa denetan?~~xxx~~

GIZ.-Denetan baita.

CHAB.-Jainkoa denetan!Jainko suzenik balinbada,nola onhart dezake holakorik?

GIZ.-Onhartzen du beti;eta guri,buru-biderik galdetu gabe oraino;bera Nagusi,alabainan.

CHAB.-Daukat,sernahi gta dakigun,hala bearra izaiten dela:ha la bearra,ongia;hala-bearra,gaitza.Mundua mundu deno,eta gizona,gizon,ongia ta gaitza,bat bertzearekin gataskan ariko dire;eta gizonak peka.eta...gizonak beti halabiz.

GIZ.-Urrikari dut,Chabina,sineste gabeko gizona.H arek zorigaitzari,ezin-bertzez erranen dio,"halabiz";nik aldiz,onhartzen egiten dut gaitza,Jainkoak igorria dutalakotz.

CHAB.-Ba,ba;hori duzu zure balentria?Zerbeitekin zare.
(Atean norbeit.Chabina ateratzen da)

BIGARREN AGER-ALDIA:Gizona , Domingo.

(Chabinak,kanpotik atea idekirik,sarrarasten du Domingo;eta berri z badoa,Domingo,Gizonaren parrerat heltzearekin,gelditzen da.E gizonak ichil.)

GIZ.- (Apu baten buruan)Hire ancia nahi huen ikusi?Etortzen ahal haiz,ba,aitziña;hemen nauk,Beazak zertaratua nauten

DOM.- (Urrandik)Jakin diat,eri etorria haizela,eta...iesi naski,bertze askoren gisan.

GIZ.-Iesi ba, Domingo, zeren preso hartua ninditekan; preso gaichtagin bat bezala... Here gaichtakeria: iesi zoen gizon doakabe bat, etchan hartu nola...

DOM.-Ezkertiar horietarik bat, menturaz?

GIZ.-Ezkertiar ala eskuin, gizon bearra zuan (Domingo lurrari beha jchil-ivhila)

Beraz... hartu ta ereman ninditekan, eta barne ilun batotan ezarrihan bat zuan, norik zakik zenbat lagun, eta denotarik; jaun haundi eta errumes, garbi eta zikin, zintzo eta errebes.

Ez zuek erran, han zein basaki ibiliak gaituzten; guk abreak ere ez ditagu hala ibiltzen. Goseak, hotzak, lur bustiaren gainean lo, lo, bakean uzten gintuztelarik bai gizonak bai hango mamu zikinek... Hemen ditiat orai ondorioak eta... orroitzapenak. Galdua diat osasuna menturaz sekulakotz.

Oraino ateratu ~~//////~~ bainaz heien aztaparretarik! Bearrik, denetan baituk ~~//////~~ jende onak. Gero, mugaz hunaindian, ieslarien etche huntarat gidatu gaitiztek; eta orai hemen bizi gaituk, ahal-bezala, herioaren goait. Galduak ditiagu berdin ontasunak, galduak haurrak, Agustin, bigarren mutikoa, bakarrik bizi han nonbeit, Ameriketara; norik zakik ~~//////~~ non eta nola, menturaz gure achola haundirik gabe.

DOM.-Hura, beti nagusi izan duk, hik.

GIZ.-~~BAHUKUK~~, Zertan?

DOM.-Bizitzeko gora-beheretan, denetan, gaisoa, Hura, beti dena chede eta karxula izan duk; nondik nola burutan ganen zen; eta hi aldiz, gogoeta ederretan galdua, hire ona ahantzirik, bertzeenaz eta Herriarenaz errotua...

Badituk ba gero, hire faltak ere, haizen ersturan aurkitzen balinbahaiz ere. Gogorra egin duk, alabainan, gorriekin jartzea...

GIZ.-Gogorra egin?

DOM.-Ez zarezte ohartzen, hola jokatz, zer kaltea egiten diozueten hauzo Erresumeri; zuen gatik duk bazterretan hoinbete gataska eta herra.

Ez zarezte ohartzen, hola jokatz, zer kaltea egiten diozueten girichtinori; zuen gatik duk, komunisgoa bazterretan azkartzen ari.

GIZ.-Hau, zauriaren gainean pikoa, Jazarleeri airtu bear, eta guri zarezte egiten!

Eta, zuek, ~~//////~~ ohartzen zarezte, girichtino ala gainerateko edozeinentzat, bakea baino lehenago dela Libertatea? Libertatea, denak baino lehenago? Ez bazarezte libro, ez zaitzekete bizi gizonki, ez girichtinoki.

Libertatea nahi izan diagu salbatu; eta guk egina gaizki zaitzue. Gorrien alde ateratu garela, diozue. Zer? Libertateaz gabetu nahi gintuena, denek berdin etsaia ginian; eta hari, gure kasuan ziren ezkertiar ala gaineratekoekin betan iardokitzea, gateak lepotik emaiterat ez uzteko, denek betan gogor-~~//////~~ -egitea, gaizki zaitzue?

Menturako gaitzen beldurrak ez gaitik gu gibelatu, sudurraren gaineko gaitzaren ikustetik, eta hari biurtzetik.

Biotza sendo daukanak, eta gogoa argi, gure alde daitekek hortan (Bbiorat bea) Chabina, Chabina.

HIRUGARREN AGER-ALDIA: Gizona, Domingo, Chabina.

CHAB.-Ez zaitut minuta bat bakarrik uzten ahal, gizona. (Hurbiltzen zaio) Oi! Hori hatsa!... Zer nahi zinuena, gero?

GIZ.-Ikusi ditutzu, hor, bi gizon?

CHAB.-Orai iracan diren ~~////~~ horiek?

GIZ.-Ba, ez ditutzu ezagutu?

CHAB.-Ez dut kasurik egin.
 GIZ.-Achoche ta Tomas ziren...
 CHAB.-Baitake...
 GIZ.-Etche aitzinetik iragan zauzkit, agur baten egiten ere izan gabe.
 CHAB.-Ez zaituzte ozagutu...
 GIZ.-Heinbertzetaraino sanjatua naiz beraz!
 CHAB.-Ez dakit bada...Gogoratu ere bear zitzaieten, zu hemen zintakela"
 GIZ.-Arrotzek gaizki ikusia, mutil eta neskatook utzia, langileek ahantzia,
 horra nere bizia!Haurrideek bederon arinduko dautatela biziaren zama,
 eztituko nere biotz-mina, eta ez zaizkit heldu, nere garraski jujatzerat
 baizik!
 DOM.-Nik baino lehen jujatu hau Gure Jainkoak ta kondenatuplanta hor-
 tan eman hauenaz geroz.
 GIZ.-Gaichtaginak gaichtakeria egin dezala; ongi jeltzen bada, haren gaiz-
 kia bera ongitzat daukazu; zorigaitzak jo dezala, ongirik baizik egin ez
 duena; harek ongi eginak berak, orduan gaizki... Zorigaitzak joa, hoben-
 dun haundi?Buru-arinen ustekeria, hori.
 DOM.-Ustekeria?Gure Jainkoa luzakor, duk errana, bainan ez ahanzkor, Onak,
 goiz edo berant sarietatzen ditik, eta gaichtoak gaztigatzen.
 GIZ.-Jainkoa!Jainkoa!Bazakiat, zuzena dela, Zuzentasuna bera, Bazakiat ere
 Jainkoaren begietan, hain hutsak garcla, onak nola gaichtoak denak ber-
 din ez-deusak, eta edozein berdin jotzen duela.
 Jo baik, galerna bezala jinik; jo baik, nor-nahi eginen zian bezala; jo
 baik ontasunetan, jo haurretan, jo osagarrian, jo hats-hartzerat ere utzi
 gabe...
 Bazakiat oraino, ez nitakela Gure Jainkoarekin hauzitan sar, Harek /
 zernahi egin diezagun, nor erran bezokek deusik?Urrikari diat, gogor
 egin nahi diona.
 DOM.-Urguluak itsutu hau; urguluak galduko hau, Apal zak burua, gizona; eta
 onhart, Jainkoaren eskutik heldu zaukana.

LAUGARREN AGER-AL DIA: Gizona, Domingo, Chabina, Chagardo.
 (Chagardo sartzen da)

CHAGARDOKHemen naiz, nagusia; ala...?
 GIZ.-Aise mintzo haizela, niche...
 CHAG.-i aise mintzo?... Aterako naiz...
 GIZ.-Ez naiz zuri ari, Chagardo. (Aitzina Domingori)Bainan urrikalmenduari
 biotza hola hetsirik, ez baihaiz haatik, hanbat kito, nere alderat,
 Urrikaldu bear huke nitaz, eta, ahalgetua egon, nere aitzinean, hire
 osasunona ezin gordez, Ba, bainan bertzeen larruazail,
 Atsegin egin nahiz ere, ogiaren orde urrea eman dautak, [kuski, kasik
 gogoetatua nagola eta ele huts ak biotz-aitchagarri!
 Eta oraino, nik kontsolatuarena egitea, nahi huke,
 Nere hola ikusteak lazten hau; nigar chorta bat edo bertze eskapatu
 zaik bearbada?Ez nitaz urrikaldirik, bainan hire buruaz orroiturik... Eta
 nik bear hi kontsolatu orduan!
 Ez, Domingo, ez, Bear nitek, ez gizon bakarrik, bainan saindu izan... Ez,
 badiat neronek lanik aski nere buruarekin, denek nere buru uzten nau-
 zuenaz geroz...

CHAB.-Ni hemen nauzu, gizona... Ez zare bakarrik.

CHAG.-Ni ere ez nauzu hemen, nagusia?

GIZ.- (Chabinari) Zu, ba zorionean bezala zorigaitzean, beti nere aldean aurkitu zaitut... Zu aldean ere, bakarrik ikusten baitut ordea nere burua, nere jasaitzekoekin, ez nauzu ta, zuk ere, konprenitzen...

CHAB.-Zer derasazu?

GIZ.- Ardura errangora zare, Chabina... Ez dakizu, eria zenbatetaraino den ori, zenbatetaraino minbera, zuek kurri ikusteak berak biotza erdiratzen daut; ez baitut urrats egiten ahal zuek bezala, nahi bezala, lehen egiten nuen bezala.

Zu hemen zaitudala, Egia; ez nauzu bertseok bezala uzten; ez erdeinatzen; ez; urrikari nauzu, Baina hori bera, nik ezin jasan; apaltzea baitzaut, ~~ne-
re-urrikari bera~~ - , neheri urrikalmendu eske aritzea ala urri-
kari nauzuela ere ikustea.

Biotzeko minak badire ba zerbait! Baina, ditazken saminak ere dire gorputzekoekin berdintzekoak; biotz-minak, minenean berean, loa eta beraz pausua uzten dautzu; gorputz hau aldiz, min itsu otso batek, sistaka bakean ez daut uzten; ez dut lorik ez ~~zuzen~~ sosegurik. Gorputza beti sendi dut; sendi, pochelu, gelditua, horzkatik ateratua.

CHAB.-Gorputzaz zertako orroit?

GIZ.- Osasunean zare; zuk sekulan ez duzu sendi gorputza? Ez duzu orroitze be-
arrik; baina nerea bera aski dut orroitarazteko. Zuri osasunaz beti ongi baliatzea bezain neke da neretzat, gorputzaz ez orroitzea.

CHAB.-Gorputza monperatu bear dela, erran izan daukute beti guri.

GIZ.- Monperatu, bai; ez mespresatu... Errech da, alegia gorputza mespresatzen egitea, hartaz baliatzen eta ederki, askotan itsuski... Errech da, gabe bagino bezala, hura ez kondatuarena, egitea... Errech da, arimako tirria guzien goi-
estea, denak ~~gali~~ bezala; ~~zuzen~~ arima, beti aingeru; ba, aingeru, dona ur-
gulu, arimaren bizia ez du gaitzak geldiarazten. gorputza du, lekuaren gain-
ean itsatzen; burdin zorrotz ala berun beribilak ez dio arimari minik egi-
ten, gorputza du zilatzen eta kolpatzen; lurrak berak ez du arima sekulan
beretzen; gorputza da lurrerat erortzen, lurreratzen eta azkenekotz lurpe-
ratzen.

Bizkitartean, gorputzaren geroa, ez da herioa ta ~~zuzen~~ zola egabeko zi-
loa; ez haren bizia, bisioa. Jainkoak egin gauza ederren orroitgarri da ba-
tzuen gorputza; bertzeena, oinaze bakka. Nagusiak nola baitu nahi, eta hala.

Nerea, nakaizgarri bilakatua dut; neonek ezin dut jasan; eta ikusteak be-
rak, ttiki-ttikia egiten daut barnea.

Ez duzue ikusten, hori; ez duzu, zuk ere, Chabina hori konprenitzen! Zail dela
egiazki gizon sendarentzat, eria konprenitzea!

Bakarrik gelditzen naiz, ba nere oinaze ta biotz-minekin; bakarrik nere
hil gaichoen erdian... Hilak dire... nik ez nahiz ikusi hiltzaille!

CHAB.- Zeon ~~zuzen~~ heien hiltzaille, bilakatu zare, dohakabea.

GIZ.- Hori ere aditu bear nuen beraz... eta nere haurren amaren ganik! Bere
baitan galdua bezala! Ohartu ditut, ongiak bezala gaitzak; ohartzon ditut;
baina, nola suan izerdi ta kea baitario, erre artean, egur hezeari, hala, ni-
ri, biziaren izerdiari, ezin uko eginez, gizon-ateraldi hutsen kea dariot.

Hemen nago, alainenba, nere minaz osoki hartua, lehertua, zozotua... eta
ez dut deusotako kalipurik.

Doi-doi naiz gizon; doi-doi naiz ohartzen, sofritzen dutala ere.

Jainkoaren nahia, hola izan nadin; zertako? Berak badaki, zer ari den.

Urrikari bekit nolabeit!

LEHEN AGER-ALDI A:Gizona, Chagardo.

GI ZONA-k.-Holakorik baditakela!...Ni sendo!sendo,ni!...Ez dut geiago gorputza senditzen...ahantz dezaket...Urrats bat egiten dut,...bertze bat...leio-rainogan banadi?(Badoa)...Hara,selauruak gordetzen zautan zeru beltza,dena izar,dena argi,orai agertzen...Horra,taulatsan zangoz ezin uki dutan lurra,gure lur gozoa...Huna,paretek kanpoan zaukaten haize legun estia;kanpo guziaz ekarki daut barnerat...

Zer den haatik!Belarraren usaina bera hasia zitzautan arroxten,his-ton uhainen arrabotsa,ahantzten bizia bera.

CHAGARDO-k.-Ta,arnoaren gostua?...Ttotta bat edan bear zinuke...Nik ere zure choretan berdin.

GI Z.-Nola nitzten hortaratu?...Ba!Beti minoa,beti gorputz doakabeaz hartua,alde batetik;bertzetik,gabetua nitzenez penetan;geroago ta gutiago nerabilkan alan gogoa kanpoan utziaz...Holache,ezacholkeria eta unadura lagun,neoni cartu ere gabe,nera gogotak bilduz,ertuagotuz zeozin.

CHAG.-Kaiolan choriak ere hegalek biltzen ditu eta bildarik atchikitzen...Zuk ere hala?...

GI Z.-Halache...Dena jakutria nitzten:noia jar,jan,edan,etzan,denak ponduren pondu egiten nituen chuchen;nahi bainuen minari ebatsi,hogoi-ta-lau oren-otarik ahal guzia.

CHAG.-Etsaiarekin hola bear da jokatu.

BIGARREN AGER-ALDI A:Gizona, Chagardo, Chabina, Agustin.

CHAB.-Beha,nor den hemen?

AGUST.-Adio,aita:zer diozu?

GI Z.-Agustin!(Elgar besarkatzen dute).

AGUST.- (Chagardara)Zu,lechengoia beti.

CHAG.-Denborak ez baitire hala...

GI Z.-Eta hi hemen?Agustin?

AGUST.-Eri zirela jakinik,etorria.

GI Z.-Eta sendo ikusten nauk.

CHAB.-Ilabetetsu bat dik,hobea senditu ginuela...

AGUST.- (Gizonari)Amak erran dautanaz;zerbeit ikusia zare:denak galduak,denak hilak...

GI Z.-Hitaz bertze guziak,Eta hi,etorri!...Jakin zak,zerbeit ikasi ere dutala.

AGUST.-Bizia,irakasle haundia!

GI Z.-Eta zorigaitza?Irakasle gaitza!Irakatsi zautak,osagarriaren hobeki estimatzen.Ez duk,zerbeiten estimatzeko,haren gaitzea bezalakorik...Bertzalde,osagarria duguno,beti zerbeit ari gaituk;guti gogotatzen.Eri garenean aldia,munduko harramantzatarik eta gure zalapartatarik urrun aurkitzen gaituk;eta,gorputza noiz ere baituk ezongi,gogoa orduan duk nagusi.

Erintzelarik,ikasi diat,bertzeen sofrikarioen konprenitzen,eta bereziki,sofrikarioa zer den...Certatzen zitzaitaian,otoitzean egoitea,zeren...Jainkoa ganat iganez baizik,ez bainezakeian nere gaitzeri ihes egin.Orduan ikusi diat,Gure Jainkoaren chedetarik deus ez nakiela, eta deus ez nezakela zila...

Badakik,ez zaukula aski,jakintsunek gure gaitzez eman argitasunak.Mahi-nahi ditiagu sentrotik jakin:ez bakarrik nolaz,norbeiti zerbeit gertatzen zaion,bainan oraino,sergatik.Eta kuchean gure galdea hau duk:"Zer egin ote du?".Zorigaitzak joa,hobendun eginez geroz,ez gaitik hala ukitzenHoberenean:"Biderki egina dik" erran ta paso.

eeniri aiertu zautalarik zorigaitza ichilik an... *duit bizkarra.*

alainonba, nor ez saindu Gain Hartakoaren begietan; ikusten dik aingeruen itzala, eta nere hutsak, bietan.

Bainan azkenekotz begarrak ere gaindi egiten, eta gertatu zaiat, artetan sofrikarioak ichi ilik ezin jasan izaita... Eta, otoitzean hortchetako gurutzefika horri buruz gan zaizkia begiak; konprenitu ere Gure Jainkoa ez dela sofrikarioen suntsiarazteko gizon egin, bainan gizonekin sofritzeko.

Orduan, sofrikarioak, lehen itsusi ta higuingarri bezain eder eta maitagarri bilakatu zauzkiat.

Ohartu nauk, sofrikarioetan dena, ez dagola alfer: lanean ari dela; haren lana, bere buruaren lantzen uztea; bera baituk ekaita; eta langilea, Gure Jainkoa. Eta azkenean zer egiteko? Jesu-Kristoren iduria... Jesu-Kristo bat duk; haren iduriak, gizon bezenbat. Eta, ikusirik bakarra nitzela, nitarikako iduriaren egiteko, denak onhartu ditiat: onhartu, ~~gure~~ gurutzearen bururaino eramaita, gurutzeari itzatea izaita; onhartu, Gure Jainkoa bere bezala, izaita gaita ki ikusia, ahantzia, denak utzia, eta guzien buruan, nere gurutzearaino beltz atua izaita.

AGUST.-Zer sofritu ahal duzun, aita!

HIZ.-Sofritu diat gorputzean; sofritu, biotzean... noonek zakiat zenbatetaraino.

AGUST.-Ez duzu alferretan sofritu.

HIZ.-Agian ez, bainan... ez nauk, seme, hik, bertzeek bezala jujatzen eta kondenatzen?

AGUST.-Ez naiz, aita, zure jujatzerat etorria. bainan, nere buruaz garbitasun emaiterat... Nahi duzue nere gogoaren berri jakin? Gazterik gan nitzelarik zuen artetik, uste nuen, askiko nuela, nitaz ~~gure~~ gaineratekoak burutik utzirik, nere buruaz bakarrik orroitzea, eta nere buru jokatzea.

Nere burua gaita ki ~~ezagutzen~~ nuen, alde batetik, biziak irakutsi daud, mundu zabalean beti gizonen ~~bizi~~, eta bertzeek ere orroitu bear dutala. Bertzetik, hemengo gertakariak barneaondoraino inarrosi daudet...

HIZ.-Beazok huni (kutchatto batatarik ateratzen du bandera). Hunen gatik, gure gorputz arimen ontasunak begiratzea gatik, ... libertatearen gatik, uko egin die, hemengo gizonen, aitaneri ~~gure~~ ala seme-alaberi, beren emazte ala biziko lagun-bearrari, haurride ta edichkideeri; uko egin etch-ondo, Sort-Herri... deneri 'Gaztetasunari, beren burueri... biziari berari!

Zainetan zaukateian odolak gorritz markatu ondoan gure lurrak, azkenekotz, beren gorputzez berez nahizik zaindu etsaien aztaparretarik, lur hari besarka hilak gelditukak dituk.

AGUST.-Mundu guzian hedatua da gure Herriaren omena.

HIZ.-Ba, nagusi gintian, ta amor eman diagu.

AGUST.-Bainan lehenik ongi ~~gure~~ iardokirik zuek; eta ~~gure~~, ez zaituztote garraitu.

HIZ.-Guduari uko eiten duenak ez dik garraitzaile bearrik, aski garraitua duk; ezin garraitua duk aldiz, lurrean egoiteko orde, berri zog~~u~~durat prest dena. Guduaren beldur ez direnak, zuzkek bakarrik bizi. Bizia... itsasoko uraren pare duk; gustu tzarra dik eta zulunpaka zabilak; geldirik daudenak laster itoak dituk; bainan norapait higitzen direnak, ederki bazeramazkak beren bidean.

AGUST.-Hil hek gu ere atzarrarazi gaituzte, Ameriketan eta bertzetan barroiatsuak garenak, menturaz Herrian berean daudenak bezala. Ohartarazi gaituzte, lur beraren umeak garola, eta gure Herriaz urgulutan sarrarazi, ichuri odola guri eman balaukute bezala. Eta... nola lurpetik ogi biak, ehun bihitaraino emaiten baitu, halache, ehortzion ordain, lurretik sortzen balire bezala, bazter guzietan milaka ta milaka ateratzen dire Sort-Herriaren alde... Herria, batzuen baitan ehortzirik, bertzeen baitan berpizten da egundaino bezain gazte ta azkar.

GIZ.-Gai zo Agustin! Zer den haatik odolaren inarra! Errebelatua hinda bilan, eta Herriaren leialen odolak bear hintuen beraz gidatu urrundik hurat, haurrideen odolera!

AGUST.-Ba, senditu dut, ni ait_ amen ganik sortuzik, etche-chokoan hazia eta Sort-Herriaren haunditua, betikotz ait_ ameri, etch-ondoari eta Sort-Herriari esin trenkatuzko lokarriek loturik naukatela.

Eta orai, ait_ ameri, zuek etorriko zarete nerekin...

GIZ.-Norat eraman nahi gaituz? Jada gure lurra utzi bear izan diagu, ta...

AGUST.-Lurrak? Eskualde osoak guretzan ari ditugu ha'herriarrek, denen artean: ikusiko duzu hango bazterren zabela...

GIZ.-Bainan gure Herria?

AGUST.-Herriarrek bizi garen tokiak ere gureak dire, gure Herriaren lur-berriak; guk izerdia gostuz irabaziak.

GIZ.-A! Orai sendo nauk eta libro, Gure Jainkoare esker; huna besoak berri prest laneko... Bainan zer nahi duk ~~gure/duku~~ ari nadin han? ~~duku~~ banitu bedoren haur hauk (potretak irakutsiz)! bizi-tzen irakusteko!

AGUST.-Han izanen nauzu ni, seme errebelatua; han izanen duzu ere alabatzat nere omaztea. Eta gure haurrak izanen dire, bai zureak nere lau alaba ta hiru semeak....

Zatozte nerekin. Lurrak badu, negu hotzaren ondok, udaberri beroa; gizonak ere bear ditu, egun beltzen ondok, egun gochoak,.....

Herriaren gatik sofritzea eta hiltzea, gauza oderra da! Gure amets bakar-ra izan dadila, Herriaren alde ariz, bizitzea.

GIZ.-Eginbide haundienotarik bat beteko diagu hola; Herria maitatuz, gure gogoa, hiza, hiza, hiza, lege zaharrak, hots gure arteko ontasunak, gure buruak ditiagu maitatzen, eta gure buruen bear bezala maitatzea duk lur huntako gure lehen eginbidea. Orerik Herria maitatuz, Herriarrek maitatzen ditiagu eta gizon guzian maitatzea duk gizonen legea; gauza agerria, geienik hurbilenean, beraz Herriarren.

AGUST.-Eta gure izan-aira ala bizi-aira bereziak zainduz, lantuz eta joritur, ez dugu mundu guzia aberasten eta edertzen, aita?

GIZ.-Ba, guzian onetan aritzea duk, gure aberastasunez bertze Herriaren baliazte, munduan fruitua, eman ta zabalte.

Eginbide diagu; eta balio ere dik segurki, Herriaren alde ariz bizitzea.

AGUST.-Zuek, Sort-Herri chokokoak, zatozte, irakutsaguzue Sort-Herriko bizi-airan bizitzen, gure sineste, mintzaira ohiduren atchikitzen eta hedatzen, irakutsaguzue, gure Herriaren maitatzen!

GIZ.-Gizonak diren gizonak, Herriarentzat beardena egiterat, beti prest zagozik, zornahi gostarik ere.

AGUST.-Zuk, aita, lehen hain aberats eta uros izatua... Herria maitetuz eta gizon-tasunez, hainbertze ikusirik, hola pobre eta dohakabe bilakatua, irakuts ezadazu, izaiten zu bezala, GIZONA.

